

Visigoten (586 - 711)

De Visigoten hingen het arianisme aan, een variant van het christendom dat aan het begin van de vierde eeuw gepredikt werd door de priester Arrio van Alexandrië. Het arianisme kent in de heilige drie-eenheid alleen aan de Vader goddelijke status toe. De Zoon is slechts eerste onder de schepselen. Weliswaar werd het arianisme in 325 door het concilie van Nicea verboden, maar het won aan populariteit dankzij de prediking van de gotische bisschop Ulfilas die het Evangelie en liturgische teksten vertaalde in de taal der goten en hen van de juistheid van het arianisme wist te overtuigen. Consequentie was dat er op het Iberisch schiereiland twee tegengestelde versies van het christendom gepraktiseerd werden, elk met zijn eigen clerus, concilies, doop en liturgie. De katholieke en arriaanse geestelijken onderscheidden zich qua haardracht, eerstgenoemden hadden kortgeknipt haar en droegen vaak ostentatieve baarden, terwijl de anderen zich juist zorgvuldig schoren, maar zich tooiden met enorme haarbossen. De Visigotische

Uit het tijdperk der Visigoten zijn weinig geschreven teksten op perkament of papyrus bewaard gebleven. Maar er zijn wel in 1926 in Asturië leien gevonden (*Pizarras de Carrio*) waarop allerlei teksten en tekeningetjes zijn gekrast uit het dagelijks leven.

Reccared

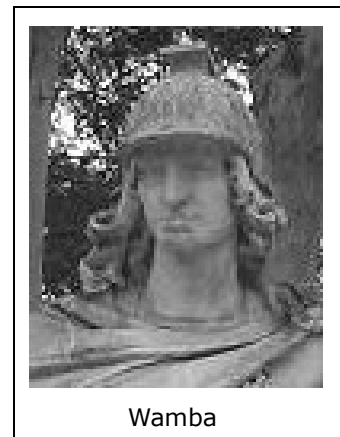
koningen waren uiteraard arianen, maar toonden zich over het algemeen tolerant ten opzichte van katholieken. Katholieken bekeerden zich tot het arianisme en andersom. Eén van de bekendste bekeerlingen was de zoon van koning Leovigild, Hermenegild, die in opstand gekomen tegen zijn vader, in 585 vermoord werd. Deze bekering veroorzaakte crisis tussen de geloofsgemeenschappen. Leovigild trachtte tot overeenstemming te komen met zijn katholieke onderdanen en er werden zelfs dogmatische concessies gedaan. Zo werd door de arianen aan de Zoon eenzelfde status toegekend als aan de Vader. Deze toenadering maakte het onderscheid tussen de beide geloven onduidelijk en het was Reccared (586-601), de zoon van Leovigild die na zijn troonsbestijging in 586 overging tot het katholicisme, waarop alle belangrijke Visigoten volgden. De overgang naar het katholicisme pakte slecht uit voor de Joden, want zij werden daarna

veel intensiever vervolgd dan in de periode van het arianisme. Hun "verfoeilijke gewoontes" werden met groeiende gewelddadigheid veroordeeld met als "hoogtepunt" de wet van koning Recesvinto (653-672) waarin bepaald werd dat Joden die de

Recesvinto

wetten van het koninkrijk overtraden, gestenigd of levend verbrand zouden worden. Het antisemitisme nam obsessieve vormen aan. Vanaf 672, met de kroning van koning Wamba (672-680) werden de koningen gewijd en ontvingen zij het heilig oliesel. De concilies groeiden uit tot de belangrijkste instituties van het Visigotische rijk. In 589 verhief het concilie van Toledo het katholicisme tot staatsgodsdienst in het gehele koninkrijk.

Wamba

Vanaf dat moment werd de band tussen staat en kerk inniger en op den duur waren zij bijna niet meer van elkaar te onderscheiden. Er was sprake van een theocratisch regime. De kerk wist zich weliswaar ondergeschikt aan de vorst, maar deze ontleende zijn gezag aan de godheid.

Het was dezelfde Recesvinto die het vele wetgevende werk van zijn voorgangers en hemzelf bundelde in een Liber iudiciorum (654), de kroon op een voor die tijd in Europa ongehoorde poging om de eenheid van land en recht te doen samenvallen. Vóór de Visigotische periode bestond er niet zoiets als het concept van "Spanje", er waren slechts provincies die elk op zich onder Romeins bestuur stonden. Maar de Visigoten slaagden erin om het gehele Iberisch

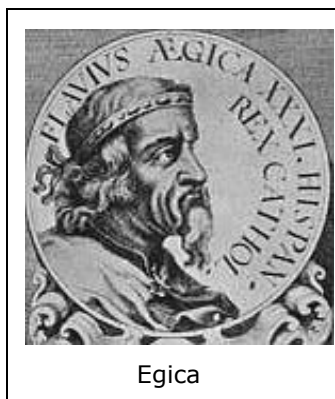
Leandro de Sevilla

Isidoro de Sevilla

schiereiland onder één bestuur te brengen. Het Liber Iudiciorum zou nog eeuwenlang, tot ver na de Reconquista, een rol van betekenis blijven spelen. In de Visigotische periode ontstond een nieuwe cultuur, die gedreven werd door het kerkelijk onderwijs van de bisschoppen. Aan het einde van de zesde en gedurende de zevende eeuw vormde Sevilla het culturele middelpunt van het Visigotische rijk, waarin bisschop Leandro een vooraanstaande rol speelde. Hij maakte reizen naar Rome waar hij in contact stond met de toenmalige paus

Gregorius de Grote en bezocht Constantinopel. Vandaar dat de Sevilliaanse school open stond voor andere culturen; Griekse en Hebreeuwse werken werden bestudeerd en zijn bibliotheek was een van de omvangrijkste in het westelijk deel van Europa. Onder Leandro's jongere broer en opvolger Isidoro die de bisschopszetel van Sevilla veertig jaar zou bezetten, bereikte de Visigotische cultuur haar hoogtepunt.

De Visigotische maatschappij was van oorsprong een slavenmaatschappij. In tegenstelling tot de vrije mensen (die overigens ook als minderwaardig werden beschouwd en doorgaans zeer arm waren) hadden zij geen rechten, maar waren verplicht hun meesters te dienen. Het slavendom werd als erfelijk beschouwd, wie uit een slaaf werd geboren was zelf dus ook slaaf. Maar ook vrije mensen die zich verkochten aan de heerser uit armoede werden tot slaaf gedegradeerd en zo was er dus altijd een ruim aantal serviele mensen aanwezig. Toch was in de Visigotische maatschappij het verschil tussen een vrij mens en een slaaf geringer dan in de Griekse en Romeinse, die hun slaven consequent uit verre landen haalden. Dat deden de Visigoten niet en veel tot slaven gedegradeerde vrije mensen onderscheidden zich nauwelijks van hun arme, nog in vrijheid levende broeders en zusters. Het werd steeds moeilijker de slaven onder controle te houden, wat in 702 leidde tot een uit paniek geboren wet, uitgevaardigd door koning Egica (687-702), die elke burger

Egica

verplichtte gevluchte slaven hun identiteit te ontfutselen, desnoods door ze te martelen. Onttrokken zij zich daaraan, dan volgde een straf van tweehonderd zweepslagen. Kortom, aan het eind van het Visigotische regime kraakte de slavenmaatschappij in zijn voegen.

Dat einde kwam door de inval van de Moren in 711, die het in omvang kleine leger van de Visigoten gemakkelijk konden verslaan. Het Visigotische rijk had vanwege haar natuurlijk grenzen immers geen groot leger nodig. Behalve interne opstanden en banditisme bestond de enige bedreiging van buiten de grenzen uit die van de Franken in het Noorden. Daarbij komt nog dat de elite die de koningen verkoos klein was en er door dat systeem zich geen machtige dynastieën ontwikkelden met bijbehorende militaire kracht.

Willem Peeters, 29 december 2008